

TRÄBYGGNADSSTRATEGI FÖR ALINGSÅS KOMMUN

REMISSVERSION

ALINGSÅS

KOMMUN

TräStad2019 är en del av att Alingsås fyller 400 år 2019. Jubileet firar vi genom att göra Alingsås kommun till en bättre plats att leva, bo och verka i till 2019 och långt därefter. Denna träbyggnadsstrategi är en del i detta sammanhang. Arbetet med en träbyggnadsstrategi behöver utgå från ett långsiktigt perspektiv på en kommuns utveckling. Detta styrdokument visar på ett antal fokusområden som kommunen arbetar med för att uppfylla ambitionen med en träbyggnadsstrategi. Strävan är att ge en riktning för de områden som en träbyggnadsstrategi med Alingsås förutsättningar behöver hantera.

På en koncernövergripande nivå med förvaltningar och bolag har Alingsås kommun arbetsområden som sträcker sig över flera olika typer av verksamheter. Samtliga av nämnderna och bolagen har en gemensam uppgift att sträva mot en hållbar samhällsbyggnad. Eftersom frågorna hör samman med varandra arbetar kommunens olika verksamheter tillsammans för att göra Alingsås till en kommun som är attraktiv att besöka, bo, uppleva och vara verksam i; en modern blandstad.

Träbyggnadsstrategin berörs främst av två fokusområden. För att förtydliga dess syfte och roll beskrivs respektive område separat. Fokusområdena är:

- Arkitektur och estetik
- Klimatsmart byggande

En viktig del i Alingsås varumärke är känslan av att vara en attraktiv trästad, en stadskärna med välbevarade trähus och tillgängliga innergårdar. Trästaden är en naturlig del av Alingsås attraktionskraft. Träbyggnadsstrategin är en del i ledet för att uppmärksamma värdena med trästaden och att de tas tillvara när vi utvecklar kommunen.

Fokusområde för estetik och arkitektur

Alingsås kommun har en lång historia av träbyggnation. Den småskaliga trästaden har länge varit en del av Alingsås profil och varumärke. År 2019 kommer kommunens 400-årsjubileum att uppmärksammas, där trästaden är en självklar del i den historia som Alingsås har att berätta och i framtiden. Av denna anledning har kommunen lanserat begreppet TräStad2019. Kvaliteterna som finns med vår trästad är viktiga att ta tillvara. Kommunen satsar samtidigt framåt för att fler ska kunna vara en del av Alingsås kommun. Framtida samhällsbyggnad behöver fortsatt vara att i Alingsås sätts människan i centrum.

Utvecklingen behöver utgå från miljöer som är attraktiva och funktionella för människor. Människans behov och känsla av vad som är attraktivt kan variera. Utvecklingen behöver därför ta hänsyn till det så att Alingsås fortsätter att vara en attraktiv stad som tar tillvara på människans behov. Människor har olika behov och preferenser på vad som är vackra trivsamma områden. För nybyggnation behöver det alltså i sig inte betyda att vissa områden måste vara av ett särskilt fasadmaterial. Områden kan istället vara av olika gestaltning med sina utföranden och karaktär. Ett område som har byggnader med träfasader kan upplevas som attraktivt för en del och andra områden kan upplevas vara attraktiva för personer som har en annan preferens. Områdena kan alltså ha olika profiler utan att konkurrera med varandra. Istället bildar de en helhet.

I kommunens Tillväxtprogram 2018-2027 anges ambitionen att kommunen ska bygga minst 2000 bostäder inom en tioårsperiod. Med de expansiva ambitioner som kommunen har behöver även hållbarhetsperspektiv samt arkitektoniska och estetiska kvaliteter ingå i kommunens arbete.

Frivilliga överenskommelser och aktiv dialog med näringslivet

Beslutet i riksdagen om ändrade regler i plan- och bygglagen (2014:900) och den nya lagen om kommunala markanvisningar (2014:899) påverkar vilka möjligheter kommunen har att ställa tekniska särkrav på byggnation. Även om en kommun har begränsade förutsättningar att ställa direkta krav på byggnation av en viss typ har kommunen fortfarande möjligheter att påverka och styra utvecklingen. Kommunen har däremot i sina projekt möjligheten att styra den estetiska utformningen. Alingsås kommuns ambition är att uppmuntra till en variation av profiler med områden som har olika fasadmaterial. En nyckel är att kommunen samverkar med exploatörer, arkitekter, näringsidkare och ger förutsättningar för att utveckla Alingsås kommun. Ett uppmuntrande av exempelvis träbyggnation stärker känslan av Alingsås som trästad, vilket ger positiva effekter på Alingsås kommuns varumärke.

För att stimulera en viss form av byggnation, exempelvis träbyggnation, behöver kommunen vara aktiv i sin dialog med näringslivet. Det gäller både i kommunikationen under plan- och byggprocesser, men även i den generella kontakten med näringslivet. Ett uppmuntrande till olika sorters byggnation, exempelvis träbyggnation, ger möjlighet för fler aktörer att verka på marknaden. Med detta stimuleras byggsektorn till ökad konkurrens då den främst bygger med betong som stommaterial. Genom att entreprenörerna och materialtillverkarna kan visa hur de minskar klimatpåverkan kan användningen av hållbara material öka. Kommunen blir på detta sätt en aktör som påverkar utvecklingen till hållbart byggande framåt.

Alingsås rutnätsstad utgör ett riksintresse för kulturmiljövården. I kommunens kulturmiljöprogram återges riksintressebeskrivningen för Alingsås stad:

'1 Alingsås stadskärna är den äldre rutnätsplanen och till viss del tomtindelningen med långsmala genomgående tomter bevarad. Av innerstadens äldre trähusbebyggelse finns ett mycket stort antal byggnader bevarade. Särskilt märkbar är denna bebyggelsekategori i kvarteren runt torget och utmed Kungsgatan, Drottninggatan och Norra Ringgatan. Här återfinns ett antal välbevarade handels- och hantverksgårdar med boningshusen mot huvudgatan och verkstäder, uthuslängor och magasin mot bakgatan. Bland sekelskiftets välbevarade institutionsbyggnader kan nämnas, stadshotellet, bank- och kontorshus, skolbyggnader, brandstationen och en frikyrkobyggnad' (sida 35, kulturmiljöprogram)

Ett riksintresse utgör en riktlinje för värden som anses vara av vikt utifrån ett nationellt perspektiv. Riksintresset för Alingsås stad betonar att framtida utveckling av staden ska ta hänsyn till ovanstående beskrivning. Kulturmiljöprogrammet lyfter de olika kulturmiljövärdena i kommunen. I och med Alingsås höga andel bevarade träbyggnader är det viktigt att framtida byggnation utformas i harmoni med den befintliga miljön. Den ska också ge förutsättningar för utveckling av centrala verksamhetslokaler och boenden.

Ansvarsfördelning för estetik och arkitektur

För att säkerställa genomförandet av strategins intentioner för ämnesområdet behöver det finnas en ansvarsfördelning i arbetet med att utveckla hållbart byggande i kommunen. Nedanstående arbetsgrupper, förvaltningar och befattningar i kommunens regi har till ansvar att säkerställa strategins intentioner för området estetik och arkitektur:

Kommunstyrelsen

Tillväxtgrupp: Uppmuntra till byggnation av god arkitektonisk och estetisk kvalitet vid möten med exploatörer.

Exploaterings och

tillväxtchef: Samordnar tillväxtavdelningen för att dess arbetsområden uppmuntrar till byggnation av god arkitektonisk och estetisk kvalitet.

Säkerställer att varumärkeslöftet för Alingsås stad efterlevs samt att näringslivets aspekter och konsekvenser beaktas.

Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadschef: Samordnar samhällsbyggnadsförvaltningens arbete i att uppfylla målen med träbyggnadsstrategin.

Stadsarkitekt: Säkerställer att byggnation håller god arkitektonisk och estetisk kvalitet.

Planchef: Samordnar planprocesser och uppmuntrar till byggnation av god arkitektonisk och estetisk kvalitet.

Bebyggelseantikvarie: Bidrar med kunskap utifrån kulturmiljöaspekter att byggnationen utvecklar Alingsås karaktär.

Fokusområde för klimatsmart byggande

Frågan om klimatsmart byggande kommer att bli alltmer aktuellt i framtiden. Ett EU-direktiv (nära-nollenergidirektivet) ska träda ikraft till 2019. Boverket har tidigare angivit att senast 2021 ska alla nya byggnader vara nära-nollenergibyggnader. Regeringen har även tillsatt en kommitté som ska analysera hur plan- och bygglagen kan utforma för att minska klimat- och miljöpåverkan under byggprocessen samt vid val av byggmaterial.

Regionsfullmäktige för Västra Götalandsregionen (VGR) antog den 19 september 2017 policyn " Strategiska vägval för ett gott liv i ett fossiloberoende Västra Götaland 2030". VGR beskriver att kommuner behöver uppmärksamma klimatfrågan vid planeringsprocesser och markanvisningar. Regionen beskriver även att frågan om renoveringar av befintliga byggnader behöver tas med ett helhetsgrepp när det kommer till klimatsmart byggnation.

En sammansättning av blandad byggnadsmaterial, där exempelvis trä ingår, kan vara sätt att minska klimatpåverkan av byggnation. Forskningen pekar alltmer på att byggsektorn ger stora utsläppsmängder, både vid byggnation samt uppvärmning av byggnader. Exempelvis kan träbyggnation vara ett sätt att stimulera användning av fler typer av byggnadsmaterial. Användningen av materialen kan jämföras för att komma fram till den lösning som ger upphov till lägst klimatpåverkan i ett byggprojekt.

De problem som tidigare associerats med träbyggnader, exempelvis brandrisker och röta, kan idag hanteras med moderna tekniker. Viktigt i detta sammanhang är att inte låsa sig till en särskild typ av material. Livscykelsskeden som berör byggnation kan kallas för inbyggd miljöpåverkan. Här är det främst byggnadsmaterialen som bidrar med miljöpåverkan. När man utgår från att minska den totala utsläppsmängden kan det exempelvis innebära en lösning där en högre andel trä användas, i det fall där trä visar sig ge lägst klimatpåverkan efter en analys. I praktiken innebär det att stommen för en byggnad kan bestå av flera sorters sammansatta material tillsammans, som exempelvis trä och betong i kombination.

Definitioner och utgångspunkter

Det är viktigt att se till funktionen av en byggnad och den totala utsläppsmängden som byggnaden genererar över sin livscykel, både vid byggnation samt uppvärmning. Utgångspunkten behöver vara en samlad bedömning. Det finns ett antal aspekter som påverkar denna samlade bedömning:

- **Total utsläppsmängd:** Istället för att fokusera på endast byggnadens material är det viktigt att se till den totala utsläppsmängden byggnaden (och byggnationen)

genererar. En byggnad kan vara sammansatt av olika material, som exempelvis trä och betong tillsammans.

- **Livscykelperspektiv:** Genom att se till byggnadens totala utsläppsmängd, från produktionsfas till rivning, förhåller man sig till byggnadens hela livscykel. Exempelvis skulle en träbyggnad kunna generera en lägre utsläppsmängd än ett motsvarande hus uppfört i traditionellt byggmaterial.

Mål och strategier för att utveckla klimatsmart byggande

Riksdagens beslut om ändrade regler i plan- och bygglagen (2014:900) och den nya lagen om kommunala markanvisningar (2014:899) har stor betydelse för vilka verktyg kommunerna har till att stimulera tilltänkt byggnation. Kommunen har exempelvis inte möjlighet att ställa tekniska särkrav på byggnation. Däremot har man möjligheter att i samverkan med marknaden stimulera byggnation av en viss typ, exempelvis träbyggnation. Nedan följer en lista på strategier kommunen kan använda sig av för att uppmuntra till klimatsmart byggande:

- Frivilliga överenskommelser och aktiv dialog med näringslivet.
- Uppmuntra till diversifierad marknad för entreprenörer och ökad konkurrens.
- Lyfta fram klimatsmart byggande i styrdokument.

Frivilliga överenskommelser och dialog med näringslivet

Även om en kommun har begränsade förutsättningar att ställa direkta krav på byggnation av en viss typ har kommunen fortfarande möjligheter att påverka och styra utvecklingen. Alingsås kommuns ambition är att uppmuntra till en varierad typ av byggande, där exempelvis hållbar byggnation med trästommar ingår. En nyckel är att kommunen samverkar med näringslivet och ger förutsättningar för flera olika aktörer att verka på den marknad som vår kommun utgör.

För att stimulera klimatsmart byggnation behöver kommunen vara aktiv i sin dialog med näringslivet. Det gäller både i kommunikationen under plan- och byggprocesser, men även i den generella kontakten med näringslivet. Alingsås trästad är en del av varumärket för Alingsås och det är viktigt att byggandet är med och stärker varumärket.

Kommunen bör, i den utsträckning det är möjligt, komma överens med byggherrar om att byggnation borde klimatredovisas. Detta innebär att byggherren redovisar den totala utsläppsmängden av byggnationen när byggnaden är färdigställd. Detta kan exempelvis göras genom att kommunen uppmuntrar till användningen av enklare verktyg som beräknar byggnadens miljöpåverkan ur ett livscykelperspektiv.

Uppmuntra till diversifierad marknad för entreprenörer och ökad konkurrens

Dagens marknad av entreprenörer inom byggbranschen bygger främst med betong som stommaterial. Ett uppmuntrande till hållbara byggnader med olika sammansatta

material, exempelvis byggnader med trästommar, ger möjlighet för fler aktörer att verka på marknaden. Genom att se på byggnaders miljöpåverkan ur ett prestandaperspektiv kan olika byggmaterial jämföras med varandra. Det möjliggör att man kan välja material som har lägst klimatpåverkan. Med detta stimuleras byggsektorn till ökad konkurrens. Ett bredare perspektiv ger också fler möjligheter att minska klimatpåverkan samtidigt som det uppmuntrar till innovationer. Kommunen blir på detta sätt en aktör som driver utvecklingen till hållbart byggande framåt.

Lyfta fram hållbar byggnation i styrdokument

Som ett led i arbetet med att stimulera byggnation av hållbara material i Alingsås, såsom träbyggnation, behöver samtliga styrdokument som berör byggnation av hållbara byggnader lyfta in en uppmuntran till detta. Uppmuntran ska inte förutsätta att det innebär ett kommunalt särkrav.

Ansvarsfördelning för klimatsmart byggande

För att säkerställa genomförandet av strategins intentioner för ämnesområdet behöver det finnas en ansvarsfördelning i arbetet med att utveckla klimatsmart byggande i kommunen. Nedanstående arbetsgrupper, förvaltningar och befattningar i kommunens regi har till ansvar att säkerställa strategins intentioner:

Kommunstyrelsen

Tillväxtgrupp: Uppmuntra till klimatsmart byggnation vid möten med exploatörer.

Exploaterings

och tillväxtchef: Samordnar tillväxtavdelningen för att dess arbetsområden uppmuntrar till klimatsmart byggnation.

Samverka med byggherrar, entreprenörer, gymnasiet, m.fl. i syftet att utveckla klimatsmart byggnation i Alingsås.

Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadschef: Samordnar samhällsbyggnadsförvaltningens arbete i att uppfylla målen med träbyggnadsstrategin.

Stadsarkitekt: Säkerställer att klimatsmart byggnation håller god arkitektonisk och estetisk kvalitet.

Planchef: Samordnar planprocesser och uppmuntrar till klimatsmart byggnation inom processerna.